

KİTAP ANALİZİ: ERMENİSTAN'DAKİ KATLİAMLAR VE TÜRKLER

AVİM

Analiz No : 2015 / 12

01.06.2015

Yazar: Pierre Loti

Yayınevi: Kaynak

Yayın Tarihi: Nisan 2015

ISBN: 978-975-343-947-3

Dil: Türkçe, Fransızca, İngilizce

Sayfa Sayısı: 86

Pierre Lotinin, ilk olarak 1918 yılında Fransada yayınlanmış olan ve üç makaleden oluşan Ermenistandaki Katliamlar ve Türkler başlıklı denemesi geçtiğimiz günlerde Kaynak Yayınları tarafından Türkçe, Fransızca ve İngilizce dillerinde tek cilt olarak yayınlanmıştır. Önsözünü, emekli büyükelçi ve deneyimli siyasetçi Onur Öymenin kaleme aldığı bu eserde Loti, özetle, Osmanlı İmparatorluğunda Ermenilere karşı bazı katliamların yaşandığını, ancak bunların batı dünyası ve Fransada küstahça abartıldığını (s.33) ifade etmekte, bu haksız abartıların, batı dünyasında kökleşmiş, ancak gerçeklikle oldukça ilgisiz, yani ideolojik olan, Türk-karşıtı (Turcophobic) kabuller tarafından belirlendiğinin altını çizmekte ve batı dünyasındaki Türk-karşıtı inanışlara karşılık, Türklerin aslında batıda unutulmuş olan bazı değerlere sahip bir ulus olduğunu anlatmaktadır.

Lotinin eseri yirminci yüzyıl başlarında Doğu Sorunu ve bununla ilintili olan Ermeni Meselesi hakkında bir takım önemli gözlem ve görüşleri okuyucuya aktaran, dikkat çekici bir eserdir. Bunun yanında, Ermeni Meselesinin Batıda hangi etkenler çerçevesinde kurgulandığı ve kurulduğu konusunda hacminden beklenmeyecek denli önemli fikirler vermektedir.

İlk olarak, Lotinin denemesi bir oryantalizm eleştirisi olarak da okunabilir. Yazar, batı dünyası ve Fransanın, Osmanlı ve Türk toplumu hakkında hiçbir şekilde bilgi sahibi olmadığını, bu cehalete ek olarak,

önemli ve doğru bir tespittir.

Oryantalizm üzerine olan literatürün gösterdiği gibi, Batı kendini, bir Batı-Doğu ikilemi üzerinden kurmuştur. Bu süreç içerisinde, kendinde olduğuna inandığı bazı niteliklerin tam zıtlarını Doğu üzerine yansıtarak, Doğuyu bir öteki olarak kurgulamış, bunu yaparken cinsellik dahil bir takım fantezilerini, kurguladığı Doğu kimliğine empoze etmiştir. Bu haliyle, Doğu, Batının bir öteki-benliği (alter-ego) olarak Batı tahayyülünde yer etmiştir. Sultanın haremi, şehvetli doğu geceleri, cesur ve vahşi savaşçı vb. imgeler, Batının, öteki, yani Doğu, üzerinden kendini kurarken ürettiği bir takım fantezilerdir.

Şu iddia edilebilir ki, Doğu sorunu ve bununla alakalı olarak Ermeni sorununun Batı siyasetine girişinde ve temsilinde Oryantalist düşünce sistematiği ve algı önemli bir dinamik olmuştur. Bu ise, yansıları günümüzde de görülen, tam da oryantalist düşünüşün temelini oluşturan ak ve karadan oluşan, gri alanların olmadığı, ikiliklerden, mutlak iyiler ve mutlak kötülerden oluşan, çarpık bir anlayışın ortaya çıkmasının asıl nedenlerinden biridir.

Bu noktada dikkat çekici bir unsur, oryantalist düşünce ve algı biçiminin Batıda ne kadar derinlere kök salmış olduğudur. Öyle ki, bir tür Oryantalizm eleştirisi yapan Pierre Loti dahi, Ermenileri ve Türkleri anlatırken bir takım oryantalist imgeleri kullanmaktan vaz geçememiş, bunu yaptığının farkına bile varamamıştır. Türkleri, ünlü Fransız düşünür Jean-Jacques Rousseau'nun soylu vahşisine yakın bir şekilde tanımlaması, bunun yanında Ermeni katliamlarından bahsederken, Ermeni kadınlarının harika kadife gözlerinden (s.29) bahsi, bir batılı olan Lotinin düşünce ve algı dünyası hakkında bazı fikirler vermektedir.

Buradan, Oryantalizm olgusunun, tarih çalışmalarında, batı kaynakları kullanılırken dikkate alınmasının ne denli önemli olduğu şeklinde bir çıkarsama yapılabilir. Ayrıca, oryantalist bakış açısının günümüzde de farklı biçimlerde devam ettirildiği unutulmaması gereken bir husustur.

Oryantalizm, düşünce sistematiği ve toplumsal algıların çok derinlerine kök salmış bir olgu olarak, çoğu zaman kişiler tarafından farkında olunmadan yeniden üretilir. Bunun yanında, Lotinin denemesi, Batının bazı durumlarda gayet bilinçli bir şekilde de yaşanmış olayları çarpıttığını gösteren bir örnektir. Lotinin, Türkler başlıklı makalesinin Ermenileri eleştirdiği anlaşılan yaklaşık bir sayfalık bir bölümü, makaleyi 1918 yılında yayınlayan Paristeki Calman Levy Yayınevi tarafından açıkça sansürlenmiştir. Kuşkusuz, bunun gibi pek çok farklı örneğin olma olasılığı vardır. Bunun yanında, bu sansür, Batıda sansür ve daha da önemlisi oto-sansür nedeniyle neyin yazılabilip neyin yazılamadığı hakkında da fikir vermektedir.

Dikkat çeken üçüncü bir nokta, Lotinin Fransız kamuoyuna seslendiği denemesinde, Türklerin masumiyetini ispat için çok açık ve vurgulu olarak Türklerin Fransız dostu olduğuna ve asıl kötünün Almanlar olduğuna yaptığı vurgudur. Öyle ki, Lotinin Almanlar için kullandığı ifadelerin bazıları günümüz standartlarında nefret söylemi olarak bile algılanabilir. Peki, bu söylem bize ne anlatmaktadır? Yukarıda, bahsedilen sansür/oto-sansür faktörü dikkate alındığında, Lotinin Türkleri, onların Fransız dostu olduğunu iddia ederek ve suçu zaten nefret edilen Almanlara yıkarak savunabilmesi neye işaret etmektedir?

Lotinin yaşadığı dönem milliyetçilik çağıdır. Bu dönem içerisinde milletlerin dostları, daha da çok düşmanları vardır. Siyasete şekil veren algılar bu çerçevede gelişir. Bundan dolayı Loti, Türklerin Fransız dostu olduğunu kanıtlamaya çalışarak onların suçsuzluğunu ispat etmeye çalışmaktadır.

Bu bağlamı farklı açıdan okuduğumuzda şu sonuçta ortaya çıkmaktadır: Dönem içinde düşman olarak görülen ve Fransa, İngiltere, İtalya ile savaş halinde olan Osmanlı, gerçekte yaşananlardan çok, sırf bu konumu nedeniyle de yanlı, abartılı ve tahrifata dayalı bir propagandanın hedefi olmuştur. Ermeni meselesi de bu bağlamda, iddia edildiği gibi insani edenlerle değil, politik nedenlerle, bu ülkeler tarafından araçsallaştırılmıştır. Türk dostu Lotinin Müslüman Türkler Hristiyanlara (Katoliklere) karşı hoşgörülüdür, Katoliklerin asıl düşmanı Ortodokslardır şeklindeki ifadeleri de bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Yukarıda özetlenenler çerçevesinde şu söylenebilir ki, Ermenistandaki Katliamlar ve Türkler, kitabın önsözünün yazarı Onur Öymen'in belirttiği hususlara ek olarak, farklı şekillerde de Türk-Ermeni ihtilafına ve

bu ihtilafı belirleyen dinamiklere ışık tutmaktadır.

Bunların yanında, bu deneme, Türk-Ermeni ihtilafının güncel haliyle ilgili bir şeyi daha dolaylı da olsa göstermektedir. Son dönemde, 100. Yıl rüzgarını da arkasına alan soykırım lobisi, Türkiye üzerinde baskı kurma amacını gütmektedir ve bunda bir ölçüde başarılı olmuştur. Buna bir tepki olarak ise, Türk tarafında alışılagelmiş savunmacı yaklaşımın dışında, yeni yaklaşımlar görülmeye başlanmıştır.

Ermenistandaki Katliamlar ve Türkler, Türkçe, Fransızca ve İngilizce olarak üç dilde yayınlanmıştır. Bunun anlamı, yayınevinin bu kitapla yalnızca Türk okuyucuyu hedeflemediği, yabancı kamuoyunu da hedeflediğidir. Bu, tam da yukarıda bahsettiğimiz yeni yaklaşımın bir yansımasıdır. Öyle anlaşılmaktadır ki, soykırım lobisinin aşırılıkçı tavrı, derinlerde ciddi bir tepki yaratmış ve bu tepki yavaş yavaş kendini pratikte göstermeye başlamıştır. Bunun anlamı, soykırım lobisinin 100.yıldaki bazı ufak tefek zaferlerinin ancak Prius Zaferleri olabileceğidir.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "KİTAP ANALİZİ: ERMENİSTAN'DAKİ KATLİAMLAR VE TÜRKLER." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2015 / 12. Haziran 01. Erişim Kasım 08, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Analiz/KITAP-ANALIZI-ERMENISTAN-DAKI-KATLIAMLAR-VE-TURKLER

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır